

Dr. Öğr. Görevlisi

Marmara Üniversitesi
nevalkonuk@yahoo.com.tr

Neval KONUK HALAÇOĞLU

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9322-0541>Başvuruda bulundu. Kabul edildi.
Applied Accepted

Eser Geçmişi / Article Past: 18/12/2021 28/12/2021

Araştırma Makalesi

DOI: <http://dx.doi.org/10.21551/jhf.1038178>

Research Paper

Orjinal Makale / Original Paper

İlk Yunan Parlamentosu: Anabolu (Nafplion) Ağa (Vouleftikon) Camii

First Greek Parliament Anabolu (Nafplion) Agha (Vouleftikon) Mosque

Öz

Savaş sırası ve sonrasında dini yapıların hedef alınması, cemaatini kaybeden yapıların yeniden kullanımları bütün dünyada mimarlık tarihi boyunca görülen yaygın uygulamalardır. Bu çalışmanın konusu, Yunanistan'ın Anabolu (Nafplio) şehir merkezinde, Çınar (Syntagma) Meydanı'nda 1730'larda geç devir Osmanlı mimarisi üslubunda yerel malzeme ve topografik konumuna uygun olarak bir yükselti üzerinde inşa edilen ve 1825 sonbaharından 1826 baharına kadar ilk Yunan Parlamentosuna ev sahipliği yapmış olan Ağa Cami'dir.

Caminin mimari öğeleri, yapıldığı dönemin mimari anlayışını, süsleme anlayışını, yapı malzemesinin kullanım biçimini; tüm niteliklerini günümüze değin bozulmadan ve değişmeden sürdürememiştir. Özgünlük değerine ilişkin olarak yapılan araştırma ve değerlendirmelerde, ilk tasarımın günümüze ne ölçüde gelebildiğinin belirlenmesi de mümkün gözükmemektedir. Ağa Cami, Osmanlı hâkimiyeti sonrası farklı kullanımlara bağlı olarak iç mekânsal özelliklerini yitirmiş ya da bazı niteliksiz müdahalelerle, ilk yapıldığı dönemdeki bütünlüğünü koruyamamıştır. Bu nedenle arşiv belgelerinden tespit edilen cami isimlerinden hangisi olduğu da tespit edilememektedir.

Anabolu; İlk Yunan Millî Meclisi'nin toplandığı yer ve ardından kısa bir müddet için yeni Yunan Devleti'nin başşehridir. Bu kısa süreç içerisinde şehirdeki Müslüman halk katledildiği gibi tarihî eserler de tahribata uğrar. Bugün biri kilise, ikincisi tiyatro, üçüncüsü de müze olarak kullanılan minaresiz üç cami, medrese ve çeşmelerin tespit edilebildiği Nauplia, Yunanistan'ın önemli bir turizm merkezidir.

Anahtar Kelimeler: Anabolu, Osmanlı Mimarisi, Cami, Yunan Devleti, Parlamento Binası.

ATIF: HALAÇOĞLU KONUK Neval, "İlk Yunan Parlamentosu: Anabolu (Nafplion) Ağa(Vouleftikon) Camii", *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 7/4 (Aralık 2021), s. (959-974)

CITE: HALAÇOĞLU KONUK Neval, "First Greek Parliament: Anabolu (Nafplion) Agha (Vouleftikon) Mosque", *Journal of History and Future*, 7/4 (December 2021), pp. (959-974)

Screenedturnitin

Abstract

Targeting religious buildings during and after the war, and re-use of buildings that lost their community are common practices throughout the history of architecture all over the world. The aim of this study is to examine the first Greek architecture from the autumn of 1825 to the spring of 1826, which was built in the city center of Anabolu (Nafplio) in Greece, in the Platani (Syntagma) Square in the 1730s, in the style of late Ottoman architecture, on an elevation in accordance with the local materials and topographic location. Agha Mosque, which hosted the parliament.

The architectural elements of the mosque, the architectural understanding of the period in which it was built, the understanding of decoration, the use of building materials; It has not been able to maintain all its qualities intact and unchanged until today. It does not seem possible to determine to what extent the first design has survived to the present day, in research and evaluations made on the value of originality. Agha Mosque lost its interior spatial characteristics due to different uses after the Ottoman domination or could not preserve its integrity in the first period with some unqualified interventions. For this reason, it cannot be determined which of the mosque names determined from the archive documents.

Anabolu; It is the place where the first Greek National Assembly met and then for a short time the capital city of the new Greek State. In this short period of time, not only the Muslim population in the city was massacred, but also historical artifacts were destroyed. Nauplia is an important tourism center of Greece, where three mosques without minarets, madrasahs and fountains can be identified, one of which is used as a church, the second as a theater and the third as a museum.

Keywords: Anabolu (Nafplion), Ottoman Architecture, Mosque, Greek State, Parliament Building

1. Giriş

Yunanistan’da inşa edilen Osmanlı cami mimarisi örneklerinde; özgün işlevi dışında kullanımı, dolayısıyla yapısal ve sosyal olarak adaptasyonlarının sağlanması kabul görmektedir. Tarihsel olayların siyasi dinamikleri ülkedeki Osmanlı camilerinin dönüştürülme süreçlerinde farklılıklara yol açmıştır. Bu çalışmada **Anabolu (Nafplion)** şehrinde, ilk Yunan Parlamento binası olarak kullanılan Ağa Camii ya da yerel adıyla Vouleftikon Camii, Yunanistan’ın bağımsızlığının 200. yıldönümü olan 2021’de incelenerek literatüre kazandırılmıştır.

Osmanlı hâkimiyeti sonrası Yunanistan şehirlerindeki kentleşme sürecinin, sosyolojik değişimlere yol açtığı görülmektedir. Türkler tarafından inşa edilen tarihî kent merkezlerindeki mimarî eserler, yeni kullanıcılarla birlikte yeni kimlik ve aidiyetler oluşturmaya başlar. Bu yazı kapsamında Yunanistan’ın tarihî kent merkezlerindeki kullanıcı

değişimleri sonucu Osmanlı mimari eserlerinin fonksiyonun kent hafızasından silinme ve gizlenmesi; dinî amaçlı inşa edilen Osmanlı Camisinin nasıl politik bir mimari kimliğe Parlamento'ya dönüşmesi ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Çalışmanın bulguları arşiv, literatür araştırması ve saha çalışmasına dayanmaktadır. Yunanistan'ın Anabolu(Nafplion) şehrindeki Ağa Camiinin kimlik ve aidiyetinin; mekân, kent ve koruma ile ilişkisi, şehir merkezindeki durumu, alanda uzun süredir yapılan inceleme çalışmaları sonucu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Giriş bölümünde çalışmanın amacı, kapsam ve yöntem açıklanmaktadır. Osmanlı dönemi Anabolu şehri ikinci bölümde incelenmiştir. Üçüncü bölümde, caminin inşa süreci ve mimarisi; dördüncü bölümde de Osmanlı sonrası kullanımı ele alınmıştır. Sonuç bölümünde ise; yapının tespiti, durumu ve korunması ile ilgili öneriler sunulmuştur.

2. Osmanlı döneminde Anabolu şehri

Anabolu¹ yada bugünkü adıyla Napflion; Mora'da Agrolis Körfezi'nde deniz kıyısında bir liman şehridir. Romalılar döneminde terkedilen şehir, Bizans İmparatorluğu idaresinde yeniden güçlendirilerek 879'da piskoposluk, 1189'da ise metropolitlik merkezi hâline gelir. 1199'dan itibaren Nauplia, Venedik'le sıkı ticarî münasebetleri olan önemli bir liman şehri özelliğini kazanır. 1389'da Venedikliler'in idaresi altına girer ve Venedik-İstanbul yolu üzerinde son derece müstahkem bir ticaret limanı ve üssü olur. Bu devirde Napoli di Romania adı verilen şehir ve kalesi 3 Ekim 1540 Osmanlı-Venedik Antlaşması sonucu Osmanlılara bırakılır². Ancak Mora Sancak Beyi Güzelce Kasım Paşa, uzunca bir kuşatmadan sonra şehri ve kalesini teslim alır. Halkına dokunulmaz ve bazı vergilerden muaf olma imtiyazı verilir. Fetih sırasında kaçanların mallarının satılmasına, kalmayı tercih edenlerin ise emlâkinin korunmasına dair emirler gönderilir. Ayrıca, şehre Türk nüfusun iskânı sağlanır ve kale muhafızları yerleştirilir³.

1667'de şehre gelen Evliya Çelebi, kaleden ve şehirden; Girit'e gidecek asker, zahire ve mühimmatın toplandığı bir üs olması sebebiyle çok kalabalık bir yer olarak bahseder. Ayrıca iç kaledeki Fethiye (Süleymaniye) Camii'nin bulunduğu kısımda kiremit örtülü 200 evin bulunduğunu, dış kalenin içinde ise büyük küçük 1600 evin yer aldığını ve bunların çoğunun saraya benzediğini yazar⁴. Kuşatma sırasında top darbelerinden kâfir yapıları kalmayıp, fetihten sonra İç kale içerisinde, temelleri yalçın kayalar üzerine oturan daracık, bahçesiz evlerdir yapılmıştır⁵.

-
- 1 Osmanlılar döneminde şehir, muhtemelen Nauplia veya daha kuvvetli bir ihtimalle Napoli'den bozma olan, hatta eski Arap coğrafyacılarından İdrisi tarafından da kullanılan Anabolu ismiyle şöhret kazandı. Evliya Çelebi de İtalyan ve Frenk lisanında buraya Anapolye (انابوليه) denildiğini, Osmanlılar'ın ise bundan bozma olarak şehri Anabolu adıyla andıklarını belirtir. Pîrî Reis ise eserinde burayı Anabolu (انابولى) tarzında harekelemiştir (Göyünç, Nejat, "Anabolu Maddesi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 1991, c.3, s.105).
 - 2 Wheler, George, *A Journey through Greece*, London 1682, s.294.
 - 3 Göyünç, Nejat, "XVIII. Yüzyılda Türk İdaresinde Nauplia (Anabolu) ve Yapıları", *İsmail Hakkı Uzunçarşılı'ya Armağan*, Ankara 1976, s. 461.
 - 4 Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, Haz.: Seyit Ali Kahraman, VIII.Kitap, 1.cilt, Yapı Kredi Yay., İstanbul, 2011, s.352.
 - 5 Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, VIII.Kitap, 1.cilt, s.353.

Anadolu, Evliya Çelebi'den on dokuz sene sonra Mora'yı zapta girişen Venedikliler tarafından kuşatılır. Kaledeki muhafızlar üç dört hafta dayandırsa da sonunda teslim olmak zorunda kalırlar (1686). Kuşatma sırasında şehirdeki Müslüman halktan sağ kalabilenler civar adalara ve Anadolu'ya kaçar. Bundan sonra Anadolu, Mora'daki Venedik idaresinin merkezi olur, yeniden imar edilir ve bazı askerî tesisler yapılır⁶. 1715'te Şehid Ali Paşa'nın Mora harekâtı sırasında ikinci defa Osmanlı hâkimiyetine alınır. Osmanlı 20 Temmuz 1715'te şehri kuşatarak ele geçirir ve kaledeki Venedikliler esir alınarak İstanbul'a gönderilir.

Mora'nın yeniden fethinin tamamlanmasından sonra yapılan tahrirde Anadolu da vardır. Bu sırada henüz şehir ve varoşunda sivil halk yoktur ve sadece askerî zümre mensupları bulunmaktadır. 1716'da tamamlanan tahrire göre Anadolu'da beş mahalle (Sultan Ahmed Han Camii Mahallesi, Ali Paşa Camii Mahallesi, Yukarı Mahalle, Meydân-ı Harîk Mahallesi, Sahrınç Mahallesi) ve Palamuda tepesi altında uzanan bir varoş ile 314'ü çok katlı, 117'si tek katlı, diğerleri çeşitli büyüklükte 1321 ev, elli bir oda, 509 dükkân, 350 mahzen, dört hamam, bir medrese, yirmi altı kilise, yirmi altı fırın, iki değirmen, beş salhâne vardı.⁷

Anadolu 1790 tarihine kadar Mora'da önemli bir idarî merkez vazifesini görür. Bu tarihten sonra ise korunmaya daha elverişli bir yer olan Tripoliçe önem kazanır⁸. 1823'te Yunan İhtilâli öncülerinden Kolokotranis tarafından işgal edilir⁹.

Yunanistan resmen tam bağımsızlığını kazanmadan çok kısa süre önce 1829'da, Mora'yı ziyaret eden ve misyoner faaliyetlerde bulunarak gözlemlerini kaleme alan Rufus

6 Gell, William, *Itinerary of Morea*, London 1817, s. 181.

7 N.Göyünç, *a.g.m.*, s.106.

8 François-Charles-Hugues-Laurent Pouqueville, *Voyage dans la Grèce*, Paris 1820-21, s.167-168.

9 "Mora'nın stratejik mahallerinden olan Anadolu Kalesi, Rum isyancılar tarafından kara ve denizden kuşatılmış durumdaydı. Burada Rumların yanında savaşmak üzere, Helen dostu Fransız, Alman, İtalyan, Polonyalı, İsviçreli ve İngiliz gönüllüler de bulunuyordu. Anadolu'da 7.500 kadar Müslüman kalmıştı. Kuşatma nedeniyle kalede şiddetli yiyecek sıkıntısı meydana geldi. Yardım gelmeyince kaledeki Müslümanlar, hayvan leşi ve pabuç köselesi yiyerek hayatta kalmaya çalıştı. Fakat birçoğu açlıktan öldü. Bu ağır şartlara daha fazla dayanamayan Müslümanlar, 22 Ocak 1823 tarihinde bir mukavele ile kaleyi Rumlara teslim etmek zorunda kaldı. Rumlar şehre hâkim olduklarında burada ancak 2.400 Türk sağ kalabilmişti. Teslimin ardından birçok Türk katledildi. Uzun süreden beri asilerce kuşatılmış olan bu kentin sokaklarında açlıktan ölen çocukların cesetlerine sık sık rastlanıyor, kadınlar, çirkefler arasında yiyecek bulmaya çalışıyordu. Asiler, öldürülenlerin kafalarını piramit şeklinde dizerek gösteri yapıyordu. Bu sırada, deniz yarbayı Hamilton'un kaptanlığını yaptığı Cambrian adlı İngiliz savaş gemisinin limana gelişi, kentin Müslüman ve Musevi sakinlerinden bazılarını ölümden kurtardı. Kentte yapılan yağmada aslan payını yine isyancı liderler aldı. İsyana destek veren Avrupalı subaylara ödül olarak iki veya üç Türk kız veriliyor, onlar da kızları Atina'ya götürerek konsoloslara satıyordu. Konsoloslar bu kadınların bazılarını Anadolu'ya sevk ederek kurtarıyorlardı. Anadolu olayları sırasında kentte bulunan Avrupalı gönüllülerden Kotsch adlı bir Alman subayın anlattığına göre, Türklerle ilişki kurduğu sanılan bir Rum papazı işkence ile öldürülmüştü. Kentten kaçmaya çalışan bir Musevi, büsbütün soyularak, organları kesilmiş; o durumda kentte dolaştırıldıktan sonra asılmıştı"; bkz.: Sonyel, Salâhi R. "Yunan Ayaklanması Günlerinde Mora'daki Türkler Nasıl Yok Edildiler?", *Belleter*, LXII/233, (1998), s.117. Öldürülmeyenler 10-15 adet Rum eşkıya tekneleri ile Kuşadası ve İzmir taraflarına nakledildiler. Bu göçmenlerden bir kısmı Anadolu'ya geldiklerinde uzun süre açlık çektiklerinden, yemek yer yemez ölmeye başlamıştı (Örenç, Ali Fuat, "Yunanistan'ın Bağımsızlık Sürecinde Yok Edilen Mora Türkleri", *Uluslararası Suçlar ve Tarih*, 2011, S.11/12, s.16.

Anderson, taraflı bakış açısına rağmen bölgede yaşananlar ile isyan bitimindeki durum hakkında önemli bilgiler verir.

Bölgedeki Türk arazilerinin Yunanlılarca işlendiğini aktaran yazar, Anabolu'ya geldiğinde gördükleri karşısında şaşkınlığını gizlememiştir. Savaştan önceki önemini bildiği şehirde yaşayan ve çoğunluğu Türk 4.000 nüfustan bir teki kalmamıştır. Anabolu'nun tesliminden sonra isyancı lider Gribas'ın kasabaya yaptığı saldırılar ve Yunanların Türk mülklerine uyguladıkları aşırılıklara rağmen binaların hâlen iyi durumda olması ise Anderson'u hayrete düşürmüştür¹⁰. Günümüzde de halen bir vakıf arazisi ya da malı Anabolu'da resmî olarak bulunmamaktadır.

Anabolu; İlk Yunan Millî Meclisi'nin toplandığı yer ve ardından kısa bir müddet için yeni Yunan Devleti'nin başşehri hâline gelir. Bu sırada şehirdeki Müslüman halk katledildiği gibi tarihî eserler de tahribata uğrar.

3-Ağa Caminin İnşası:

Şehrin 1715 yılındaki İkinci Osmanlı fethinden sonra kilise ve özel ibadethânelerin camiye çevrilmesi emredilir. Bunun sonucunda daha o sıralarda Anabolu'daki cami ve mescid sayısı dokuza ulaşır. Bunlar Sultan Ahmed Camii, Vezîriâzam Şehid Ali Paşa Camii, Sahrınçbaşı Mescidi, Bayraklı Mescidi, Bayezidiyye Mescidi, Elhâc Mustafa Efendi Mescidi, Elhâc Hüseyin Efendi Mescidi, Kastel-i Bahriyye Mescidi, Palamuda Kalesi Camii'dir. Ayrıca Ali Paşa'nın kethüdâsı İbrâhim Ağa Mescidi ve Mektebi, Abdurrahman Ağa Mektebi, Selim Baba Türbesi, Halvetî ve Cerrâhî tekkeleri ve birçok çeşmenin bulunduğu da tespit edilmiştir¹¹.

Yunan kaynaklarına göre cami, Venedik'in ikinci hâkimiyeti döneminde atalarından birinin sakladığı hazineyi bulmak için Venedik'ten Anabolu (Nafplio)'ya gelen iki Venedikli genci öldüren bir Ağa tarafından yaptırılır. Ancak Ağa, sonrasında yaptığı bu korkunç davranıştan dolayı suçluluk duygusuna kapılarak, hazinenin altınlarıyla bu camiyi inşa ettirir. Cami, bu nedenle "Ağa Camii" adıyla bilinmektedir. Ancak, Ağa inşaatı izlerken evinin ön cephesindeki balkondan düşerek caminin tamamlandığını göremeden vefat eder.

Camii mimarının Arkadia'daki Langadia'dan Antonios Rigopoulos olduğu iddia edilmektedir. Rigopoulos, Osmanlıların kendisine imtiyaz tanıdığı ünlü bir inşaat ustasıdır.

Cami, ana kütesi ve devasa kubbesi ile Osmanlı taşra cami mimarisinin önemli bir örneğidir. Yapının zemin katı on kare odadan oluşur, üst katı camidir. 20. yüzyılın başlarında bir deprem sırasında yıkıldığı söylenen(!) kubbelerle örtülü bir son cemaat yeri vardı. Son cemaat yerinin görünüşü, L. Lange'nin 1834 tarihli bir gravüründe görülmektedir. Caminin ana mekânı, sekiz kenarlı bir alınlık üzerine oturan büyük bir kubbeyle örtülü dikdörtgen bir harim mekânından oluşmaktadır. Caminin yapımında kullanılan kireçtaşının, Nafplio'nun kuzeydoğusunda 13 km. uzaklıkta bulunan Karakala Manastırı'ndan geldiği tahmin edilmektedir. 1990'lı yıllarda yapılan restorasyon çalışmaları sırasında mihrapta kırmızı bir perde çizimi bulunmuştur¹².

10 Örenç, *a.g.m.*, s.24.

11 Göyünç, *a.g.m.*, s.469-485.

12 Lambridinis, M.G., *I Nafplia apo ton arheotaton hronon mehri ton kath imas*, Nafplion, 2001, (a.ekd.1898),

Merdivenle çıkılan ve şehrin bir kısmının manzarasına hâkim olunan caminin, arka cephesinde medrese bulunmaktadır. Cami ve Medrese'nin hemen yanındaki bugünkü adıyla Konstandinopouleos Caddesi'nde güzel bir Venedik binası bulunmaktadır. Bu ev muhtemelen Venedik karargâhıydı. 1715'ten sonra Osmanlı hâkimiyetine geçen bina, Anabolu Beyi'nin (Yunanlıların deyişiyle Ağa'nın) ikametgâhı olarak hizmet verir ve yeni atanan Yunan hükümeti de 1824-1825 yıllarında muhtemelen burada ikâmet eder.

4-Osmanlı Hâkimiyeti Sonrası Caminin Kullanımı:

Ağa Cami, 1822'de şehrin Osmanlı hakimiyetinden çıkmasından sonra harap bir hâle gelir. Haziran 1824'te, Yunan Devleti'nin parlamentosu olarak kullanılmak üzere binanın onarılmasına karar verilir. Onarımlar, askerî mühendis Theodoros Vallianos tarafından hazırlanan planlara göre yapılır. Hatta o dönem için çok ilerici bir fikir olan bir inşaat sözleşmesi imzalanır¹³. 21 Eylül 1825'te Vouleftiko (Parlamento Binası) açılır ve 1826 baharına kadar Yunan Parlamentosu olarak hizmet verir. Bu, binanın en önemli kullanımınıdır ve günümüze gelinceye kadarda "Vouleftiko" ismiyle anılmaya devam eder. 2 Temmuz 1827'de, rakip Yunanlı beyler arasındaki iç savaş sırasında, caminin kubbesinin bir kısmı mermilerle tahrip edilir. Ayrıca, bu olay anında parlamento toplantı halindedir ve parlamenter Christos Gerathanasis öldürülür¹⁴.

Nafplio, Yunan Devleti'nin (1827-1834) başkenti olduğunda önemli ölçüde kamu binası sıkıntısı yaşanır. Dönemin tüm önemli binaları gibi cami de, zaman içinde çok farklı fonksiyonlarda kullanılır.¹⁵

1831'de Yunan Okulu olarak kısa bir süre faaliyet gösterirken, zemin katı hapisane olarak kullanılır. 1834'te, krallık döneminde, Yunan Devrimi'nin iki önemli ismi, Theodoros Kolokotronis ve Dimitrios Plapoutas'ın yargılaması burada gerçekleşir. Ardından Ağa Cami; mahkeme, okul, hastane, kışla, dans salonu, müze, eski eser deposu ve konser salonu olur¹⁶.

Cami, 1928'de meydana gelen depremde hasara uğrayana kadar, mekânsal olarak kullanılmamıştır. Deprem sonrası Yunan hükümeti onu rehabilite edip şu anda bir kısmı Nafplio Belediye Sanat Galerisine ev sahipliği yapan Kültür Bakanlığı'na devredinceye kadar nadiren kullanılır.

Yapı, sonrasında 1994'ten 1999'a kadar önemli bir restorasyon geçirir. Bugün bina, konferanslar, konserler vb. için bir salon olarak hizmet vermektedir. Nafplio Belediye Sanat Galerisi, yakın zamanda modern sanatçıların resimlerinin yer aldığı bir koleksiyonla

s.191-192, 263, 271-272, 317-319.

- 13 Spiliotakis, K.K., "Ta en Nafplio ktiria vou Vouleftikou ke tou Ektelestikou, (1824-1826)", *Deltion tis Istorikes ke Ethnologikis Eterias tis Elladas* 20 (1973), s.53-65.
- 14 Kalafati, El., "İ Poleodomia Tis Epanastasis: Nafplio 1822-1830", *Ta İstorika*, t1, tef2, 1984, s.270, 272-274.
- 15 Dimakopoulou, H., "Theodoros Vallianos, O mihanikos ke to ktiriou tou protou kinovoliou sto Nafplio (1796-1857)", *Sto protoi ellines tehnikoi epistimones Apeleftherosis*, Athina 1976, s.115-122.
- 16 Vassiliou, Anastasia, "Vouleftiko Mosque", *Ottoman Architecture In Greece*, Hellenic Ministry of Culture, Directorate of Byzantine and Post-Byzantine Antiquities, 2008, s.126-127.

caminin zemin katına taşınır¹⁷.

Cami, genellikle halka açık değildir. Ancak, dinlediğiniz bir konserle, bu mekânda mimarlık tarihimize ve Osmanlı hâkimiyetine uhrevî bir yolculuk yaparsınız. Ayrıca, avlusunda bu şehre ev sahipliği yapmış Bizans, Roma ve Venedik kültür varlıkları koleksiyonu içinde, Osmanlı dönemi kallavi kavuklu bir mezar taşı başlığı da yer almaktadır.

5.Sonuç:

Balkanlardaki Osmanlı mimarî eserleri, belirli işlevlere hizmet etmek üzere inşa edilmişlerdir. Bölgenin kaybedilmesinin akabinde, değişen siyasi/dinî şartlar nedeniyle bu yapılar dönüştürülerek farklı işlevler kazandırılmıştır. Osmanlı camilerinin arz ettiği dinî, sembolik ve sosyal değerlerinden ötürü, buldukları coğrafyayı hâkimiyetleri altına alan ve farklı inançlara mensubu toplumlar tarafından çeşitli şekillerde korunmuş ya da yok edilmişlerdir.

Yunanistan, bağımsızlık sonrası Osmanlı Devleti ile emlak ve vakıflara dair yaptığı anlaşmalara rağmen hep sorunları zamana yayma politikaları izledi. Bazen de Avrupa desteği ile çok büyük haksızlıklar yaparak Mora muhacirlerini daha da mağdur eden uygulamalara gitti. Yunanistan'ı terk edip imparatorluğun çeşitli yerlerinde sefalet düşen Mora muhacirlerinin geride kalan şahsî mal ve eşyaları ile Müslüman vakıflarının tasfiyesi de büyük trajedilere sahne oldu. Yüzyıllar boyu Mora'da oluşturulan Türk emlak ve vakıfları ile bölgedeki asırlık Türk medeniyetinin izleri, gözleri dönmüş isyancılar eliyle sonsuza kadar silinmiştir.

Tebliğimize konu olan Yunanistan Devletinin ilk parlamentosu olarak kullanılan Ağa Cami, Osmanlı kayıtlarında tespit edilen hiçbir caminin adını taşımamakla beraber; Bugün biri kilise, diğeri de müze olarak kullanılan minaresiz üç cami, medrese ve bazı çeşmelerle iki yüzyıl sonrasında Nauplia'daki Osmanlı varlığını oluşturmaktadır.

Tarihî yapıların eski ve yeni kullanıcılarının, eski ve yeni kimlik ile aidiyetlerinin koruma süreçlerinde gerçeğe uygun bir şekilde değerlendirilmesi son derece önemlidir. Farklı kentlerde yapılan alan ve arazi çalışmaları sonucunda Yunanistan'da tarihî kent merkezlerinde farklı toplumsal değişim süreçlerinin yaşandığını ifade etmek mümkündür. Tarihî kent merkezlerinde yer alan Osmanlı mimarî eserleri ya başka ülkelere ait olduğu iddia edilerek kimlikleri gizlenmekte, ya da Osmanlı mimari eseri kimliğine hiç değinilmemektedir. Günümüzde, Anabolu (Nafplion)'da Yunanlıların İlk Parlamento binası olarak kasıtlı yanlış tanıtılan Ağa Cami'de tüm veriler ve bilgilerle hâlâ şehir de gizlenen önemli bir mimari ve kültür varlığımızdır.

17 Piteros, Hr., "Pote htistike to megalo tzami, Vouleftiko sto Nafplio", *Nafpliaka Analekta*, 2007, s.135-142; Vassiliou, a.g.e., s.127.

Kaynakça

Dimakopoulou, H., “Theodoros Vallianos, O mihanikos ke to ktiriou tou protou kinovoliou sto Nafplio (1796-1857), *Sto protoi ellines tehnikoi epistimones Apeleftherosis*, Athina 1976, s.115-122.

Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, Haz.: Seyit Ali Kahraman, VIII.Kitap, 1.cilt, Yapı Kredi Yay., İstanbul, 2011.

François-Charles-Hugues-Laurent Pouqueville, *Voyage dans la Grèce*, Paris 1820-21, s.167-168.

Gell, William, *Itinerary of Morea*, London 1817, s. 181.

Göyünç, Nejat, “XVIII. Yüzyılda Türk İdaresinde Nauplia (Anadolu) ve Yapıları”, *İsmail Hakkı Uzunçarşılı’ya Armağan*, Ankara 1976, s.461-485.

Göyünç, Nejat, “Anadolu Maddesi”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul, 1991, 3. Cild, s.105-106.

Kalafati, El., “İ Poleodomia Tis Epanastasis: Nafplio 1822-1830”, *Ta İstorika*, t1, tef2, 1984, s.270, 272-274.

Karouzou, S., *To Naflio*, Athina, 1979, s.59-60.

Konstantinopoulos, X.G., *Oi Paradosiakes Htistes tis Peloponnissou*, Athina, 1983, s.18, 24, 159-161.

Lambridinis, M.G., *I Nafplia apo ton arheotaton hronon mehri ton kath imas*, Nafplion, 2001, (a.ekd.1898), s.191-192, 263, 271-272, 317-319.

Örenç, Ali Fuat, “Yunanistan’ın Bağımsızlık Sürecinde Yok Edilen Mora Türkleri”, *Uluslararası Suçlar ve Tarih*, 2011, S.11/12, s.5-32.

Piteros, Hr., “Nafplio”, A.D.54, 1999, B1, *Hronika*, s.148.

Piteros, Hr., “Pote htistike to megalo tzami, Vouleftiko sto Nafplio”, *Nafpliaka Analekta*, 2007, s.135-142.

Sonyel, Salâhi R. “Yunan Ayaklanması Günlerinde Mora’daki Türkler Nasıl Yok Edildiler?”, *Bellekten*, LXII/233, (1998), s.107-120.

Spiliotakis, K.K., “Ta en Nafplio ktiria vou Vouleftikou ke tou Ektelestikou, (1824-1826)”, *Deltion tis Istorikes ke Ethnologikis Eterias tis Elladas* 20 (1973), s.53-65.

Vassiliou, Anastasia, “Vouleftiko Mosque”, *Ottoman Architecture In Greece*, Hellenic Ministry of Culture, Directorate of Byzantine and Post-Byzantine Antiquities, 2008, s.126-127.

Wheler, George, *A Journey through Greece*, London 1682, s.294.

Ekler

Resim-1 Anabolu şehri, J.Sandart, 1687

Resim-2 Mora Paşası'nın Sarayı ve Cami. Alman mimar Ludwig Lange'nin Alman ressam Carl Anton Joseph Rottmann'a eşlik ettiği ilk ziyareti-1834

Resim-3 Anabolu (Nafplion) Ağa Caminin genel görünüşü, Mimar Lucien Roy 1908

Resim-4 Anabolu (Nafplion) Eski Çınar (Sintagma) Meydanı'nda Ağa Caminin görünüşü
(Foto. Neval Konuk Halaçoğlu)

Resim-5 Anabolu (Nafplion) Ağa Caminin son cemaat yerine çıkış merdivenleri
(Foto. Neval Konuk Halaçoğlu)

Resim-6 Anabolu (Nafplion) Ağa Caminin son cemaat (kuzey) cephesi
(Foto. Neval Konuk Halaçoğlu)

Resim-7 Anabolu (Nafplion) Ağa Caminin kuzey (giriş) cephesi duvarında mihrabiye
(Foto. Neval Konuk Halaçoğlu)

Resim-8 Anabolu (Nafplion) Ağa Caminin iç mekânı (Foto. Neval Konuk Halaçoğlu)

Resim-9 Anabolu (Nafplion) Ağa Caminin doğu cephesi (Foto. Neval Konuk Halaçoğlu)

Resim-10 Anabolu (Nafplion) Ağa Caminin batı cephesi (Foto. Neval Konuk Halaçoğlu)

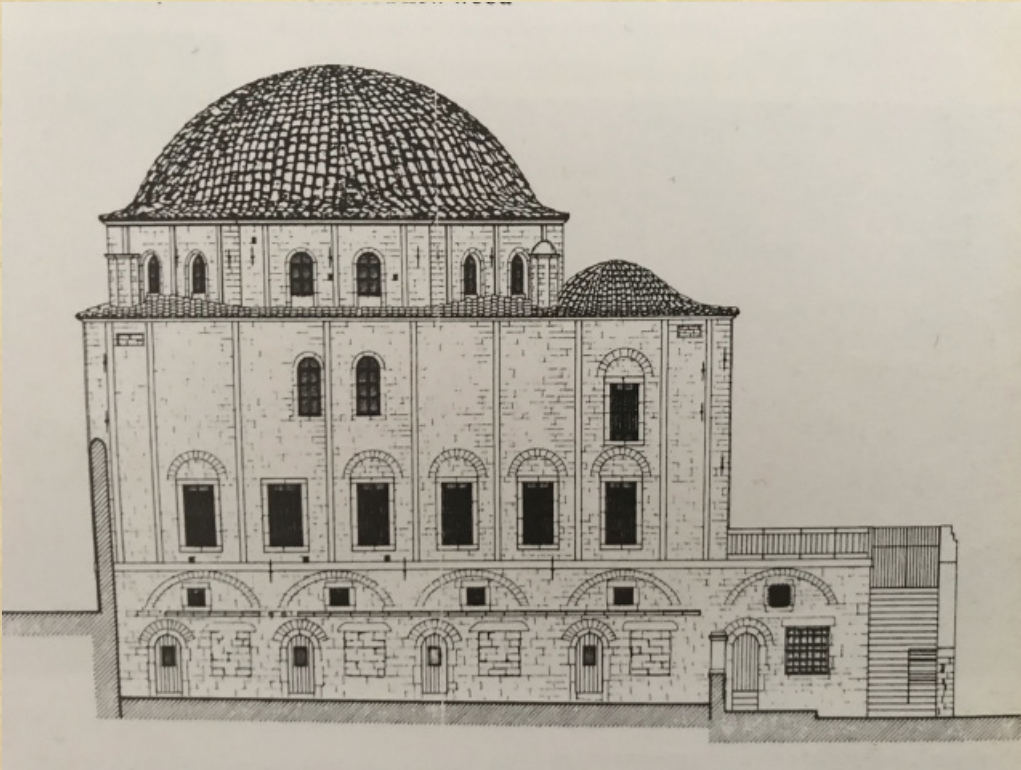
Resim-11 Anabolu (Nafplion) Ağa Camii üst örtüsü genel görünüşü (Foto. Neval Konuk Halaçoğlu)

Resim-12 Anabolu (Nafplion) Ağa Camiye bitişik Medrese cephesi (Foto. Neval Konuk Halaçoğlu)

Resim-13 Anabolu (Nafplion) Ağa Caminin haziresinden kalma kallavi kavuklu bir mezartaşı başlığı (Foto. Neval Konuk Halaçoğlu)

Çizim-1 Anabolu (Nafplion)Ağa Cami doğu cephesi çizimi (Ottoman Architecture in Greece, s.127)